

К. Маттуш (США) звернула увагу на необхідність підготовки карт з позначенням археологічних пам'яток та їх короткою науковою анотацією кількома мовами. Вона запевнила, що її університет (Джордж Мейсон Юніверсіті) зможе допомогти із виданням таких карт-путівників.

В. П. Толстіков (Москва) підтвердив можливості своєї експедиції, що постійно працює на акрополі Пантікапея, прийняти кілька зарубіжних спеціалістів із студентами і запропонувати їм окрему ділянку для досліджень з наступною самостійною публікацією археологічних матеріалів (без їх вивезення). Під час перебування в експедиції іноземні студенти можуть прослухати курс лекцій з історії Боспору.

Учасники «круглого столу» прийняли рішення про необхідність, на основі одержаних пропозицій, скласти перспективний план міжнародного співробітництва. Вирішено звернутися до ЮНЕСКО з проханням підтримати цю програму і всіляко сприяти врятуванню унікальних пам'яток Керченського регіону, що належать не лише народові Криму, України, а й всьому цивілізованому людству.

В останній день засідань конференції, 19 жовтня, одногосно було прийнято ще один важливий документ — звернення до Ради Міністрів Криму і Керченської міської Ради. В ньому йдеться про необхідність негайно звернути увагу на жалюгідний стан археологічних пам'яток Керченського заповідника і зробити все можливе, щоб урятувати унікальне національне надбання від остаточного зруйнування.

Одержано 12.02.1992

Про роботу спеціалізованої Ради Інституту археології АН України у 1991 р.

Протягом 1991 р. Радою було проведено 10 засідань, на яких захищено 4 дисертації на здобуття ступеня доктора історичних наук і 5 — кандидата історичних наук. Тематика захищених робіт охоплює основні напрямки археологічної науки сьогодення. Докторські дисертації присвячені проблемам походження індоєвропейських прабатьківщин, археології доби бронзи і раннього залізного віку різних регіонів України, історії Херсонеса, південноруським землям IX—XIII ст. Теми кандидатських дисертацій стосуються питань доби бронзи, раннього залізного віку, античності і давньоруської археології. Всі теми є складовими частинами державних наукових програм. Наукові результати розглянутих робіт використовуються при написанні узагальнюючих праць з стародавньої історії, у спеціальних монографіях, підручниках, статтях і методичних посібниках.

Докторська дисертація В. О. Сафронова «Індоєвропейські прабатьківщини» у вигляді опублікованої монографії успішно захищена у травні 1991 р. Робота виконана на історичному факультеті Горьковського державного університету (м. Нижній Новгород). Дослідження В. О. Сафронова присвячене розробці археологічного аспекту проблеми локалізації праїндоєвропейців після розпаду їх культурно-лінгвістичної єдності. Досліджувана епоха — VI—III/II тис. до н. е. Для вирішення проблеми залучено матеріали більше тридцяти археологічних культур Європи, Малої Азії і Середнього Сходу. Найбільш важливим досягненням роботи є виділення трьох великих праїндоєвропейських ареалів в Центральній Анатолії, обґрунтування тези про виникнення на Дунаї найдавнішої цивілізації Сходу, обґрунтована гіпотеза про виникнення найдавнішого кочівництва в надрах праїндоєвропейської цивілізації. Обговорення цих та інших проблем викликало жваву дискусію, в якій взяли участь д. і. н. В. Ф. Генінг, д. і. н. Е. А. Балагурі, к. і. н. Ю. О. Шилов.

О. П. Моця успішно захистив докторську дисертацію «Південноруські землі у IX—XIII ст. (за даними поховальних пам'яток)». Робота виконана у відділі давньоруської та середньовічної археології Інституту археології АН України. В роботі проаналізовано всі відомі свідчення про поховальний обряд давньоруського населення півдня Східної Європи, вперше матеріали поховань використані для демографічних реконструкцій в окремих мікрорегіонах, розглянуто особливості соціально-економічного і етнічного розвитку на підставі однієї з найбільш масових категорій археологічного матеріалу — поховальних комплексів. В дискусії взяли участь д. і. н. М. Ю. Брайчевський, С. О. Висоцький, Д. Н. Козак. Вона стосувалась питань визначення кордонів південноруських земель, залежності подієзаму і монотеїзму від структур рабовласницької і феодальної формацій, шляхів проникнення православ'я на Русь.

Л. І. Крушельницька успішно захистила докторську дисертацію у вигляді наукової доповіді на тему «Північно-Східне Прикарпаття в епоху пізньої бронзи і раннього заліза (проблеми етнокультурних процесів)». Робота виконана у відділі археології Інституту суспільних наук АН України (м. Львів). Дисертація підбиває підсумки дослідження широкій етністичній проблемі, вона написана на підставі джерел, зданих автором у процесі багаторічних розкопок в західних областях України, в ній викладена історія Північно-Східного Прикарпаття і Волині середини

II — I тис. до н. е. В дискусії взяли участь д. і. н. Д. Я. Телегін, д. і. н. Е. А. Балагурі, к. і. н. С. А. Скорий.

В. М. Зубар захистив докторську дисертацію на тему «Херсонес Таврійський і Римська імперія (середина I ст. до н. е. — друга половина V ст.)». Робота виконана у відділі скіфо-античної археології Інституту археології АН України. На матеріалах Херсонеса досліджено загальні питання історії Північного Причорномор'я, зокрема такі з них, як проблема римської військової присутності в Південно-Західній і Південній Тавриці, характер римської військової організації в цьому районі, питання про так званий Таврійський лімес. Вперше на підставі комплексного дослідження розглянуто правовий стан громадянських общин peregrinського статусу і «вільних» міст, розташованих за межами офіційних кордонів імперії. Обговорення викликало жваву дискусію, в якій взяли участь д. і. н. В. І. Кадеєв, д. і. н. Ю. Г. Виноградов. Вона стосувалась класової структури херсонеського суспільства, хронології античної епохи для Херсонеса.

Одержано 25.12.91

Другий симпозіум палеолітознавців

О. О. КРОТОВА

У червні 1991 року в США відбувся другий симпозіум «Пізньопалеолітичні культурні адаптації». В його роботі брала участь група палеолітознавців з Радянського Союзу, в тому числі, один — з України.

Програма симпозіуму включала триденну конференцію та 17-денну подорож по країні. Конференція проходила 13—15 червня в м. Денвері, штат Колорадо. Великий коференц-зал Музею Національної історії протягом трьох днів був заповнений фахівцями з археології, соціальної антропології, етноархеології, геології.

Порядок денний конференції включав кілька тематичних підрозділів. Доповіді по теоретичних дослідженнях торкалися питань соціології (В. Массон), взаємозв'язку стабільності та локальності (Г. Григор'єв) у пізньому палеоліті, стратегії продовольчого забезпечення палеоіндійців (Р. Келлі).

Проблемам технології, типології та інтерпретації крем'яних виробів були присвячені доповіді американських (Р. Хадсон, М. Колліна, Дж. Хофман, С. Таннел, Р. Боннішен) і радянських (А. Сініцин) вчених.

Багато було зроблено доповідей з регіональних проблем верхнього палеоліту (М. Праслов, І. Борзіак) та палеоіндійської археології (Д. Стенфорд, М. Вільсон, П. Сток, М. Ларсон, Є. Джонсон).

Проблемам дослідження конкретних археологічних матеріалів у їх функціональному та історичному контекстах присвятили свої доповіді С. Вебб, І. Фрідман, К. Рехер, Г. Коробкова і З. Абрамова.

У кількох доповідях висвітлювались питання, пов'язані з вивченням фауністичних решток, продовольчого забезпечення, соціально-економічної структури суспільств первісних мисливців-збирачів (Л. Агенброд, Л. Тодд, Д. Сандерс, Л. Ханнус, Х. Амірханов, О. Кротова).

Програма подорожі по США була насичена та цікава. Ми змогли познайомитися з кількома палеоіндійськими пам'ятками, побачити розкопи на деяких з них. У штаті Пенсільванія д-р І. Адовасіо багато років досліджує багаточисельну стоянку під скелястим навісом Медоу-Крофт. Вона має кілька раних палеоіндійських культурних шарів. Нам було продемонстровано високий рівень методики розкопок та фіксування знахідок з використанням комп'ютера, а також подальшої лабораторної обробки та зберігання.

У штаті Південна Дакота над палеонтологічною пам'яткою Хот Спрінгс з рештками мамонтів побудовано великий павільйон (дослідник Л. Агенброд). Ця пам'ятка цікава не тільки можливістю вивчення фауни та природного середовища епохи плейстоцену, а ще й як приклад того, як можна вести розкопки за рахунок прибутків, які дослідники отримують від демонстрації самої пам'ятки, процесу розкопок, продажу сувенірів тощо.

Стоянка Хадсон-Менг (штат Небраска) — місце забою бізонів, досліджувана багато років тому і вже опублікована, але із законсервованим культурним шаром, зараз досліджується повторно із застосуванням сучасної методики розкопок та фіксації знахідок за допомогою комп'ютера (дослідник Л. Тодд).

В штаті Арізона д-р В. Хайнес докладно розповів нам про стратиграфію та геологію двох вже досліджених стоянок Муррей Спрінгс і Лехнер сайт. Ми також побували на розкопках середньовічного індійського археологічного та архітектурного комплексу культури Анасазі в штаті Коло-